

Dijitalleşme Sürecinde Değişen Ebeveynlik Rollerine Bir Çalışma A Study on Changing Parenting Roles in the Digitalization Process

Doç. Dr. Meyrem TUNA UYSAL ¹

Süreç/History

Geliş/Submitted: 15/12/2025
Kabul/Accepted: 24/03/2026
Yayın/Published: 25/06/2026

İntihal/Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Etik Beyan/Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar(lar), çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author(s) declares that have no competing interests.

Telif Hakkı/Copyright

Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY-NC 4.0\) license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Öz

Dijitalleşme sürecinde ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları, onlarla iletişim şekilleri ve ebeveynlik rolleri değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Teknolojinin+ gelişimi ile birlikte dijital teknoloji araçlarının yaygınlaşması, anne ve babaların çocuk yetiştirme tarzlarını yeniden şekillendirmektedir. Özellikle de çocukların erken yaşlardan itibaren dijital medya ile temas etmeye başlaması ebeveynlerin kendi anne ve babalarından farklı ebeveynlik rollerini yerine getirmelerine neden olmaktadır. Bu süreçte ebeveynler bir yandan çocuklarının dijital dünyaya katılımını desteklerken diğer yandan onları bu dünyadaki tehlikelere ya da risklere karşı korumaya çalışmaktadırlar. Buna göre bu çalışma dijitalleşme sürecinin ebeveynlik rollerinde meydana getirdiği değişimi ve dönüşümü anlamayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak 7 kadın ve 7 erkek olmak üzere toplam 14 ebeveyn katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada, katılımcılara amaçlı ve kartopu örnekleme yöntemleri ile ulaşılmış, çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayalı derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada dijitalleşmenin ebeveynlik üzerindeki etkisi ve ebeveynlerin dijitalleşmeye yönelik tutumları konuları ele alınmış, katılımcıların çocuklarının dijital teknoloji kullanımında kendilerinin nasıl bir rolü olduğuna yönelik anlamlandırmaları üzerinden yorumlar yapılmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, dijitalleşme sürecinde ebeveyn katılımcıların kendi anne ve babalarından farklı ebeveynlik rolü sergiledikleri, özellikle dijital teknoloji kullanımında çocuklarına karşı hem koruyucu hem de yönlendirici rolleri yerine getirdikleri çocuklarının dijital araçları kullanımında daha çok kontrol edici ve sınırlayıcı davranışları sergiledikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Dijital Teknoloji, Ebeveynlik, Çocuk, Rol.

Abstract

In the process of digitalization, parents' parenting styles, communication methods, and parental roles are undergoing change. The development of technology and the widespread use of digital technology tools are reshaping parents' parenting styles. In particular, children's exposure to digital media from early age is causing parents to fulfill parenting roles that are different from those of their own parents. In this process, parents both support their children's participation in the digital world and try to protect them from the dangers or risks in this world. Accordingly, the study aims to understand the change and transformation in parenting roles brought about by the digitalization process. Using qualitative research methods, the study was conducted with 14 parent participants, 7 women and 7 men. Participants were reached through purposive and snowball sampling methods, and the study data was collected using an in-depth interview technique based on a semi-structured interview form. The study addressed the impact of digitalization on parenting and parents' attitudes toward digitalization, offering interpretations based on participants' perceptions of their role in their children's use of digital technology. The study found that participants exhibited a different parenting role from their own parents during the digitalization process, acting protectively and guiding their children in the use of digital technology, while exhibiting controlling and restrictive behaviors regarding their children's use of digital tools.

Keywords: Digitalization, Digital Technology, Parenting, Child, Role.

Atıf için (to cite): Tuna Uysal, M. (2026). Dijitalleşme sürecinde değişen ebeveynlik rollerine bir çalışma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(2), 410-424. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1842419>

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Isparta/Türkiye, meymertuna@sdu.edu.tr.

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesinin bir ürünü olarak dijitalleşme, dijital teknoloji araçları vasıtasıyla toplumsal yaşamın her alanında varlığını göstermektedir (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s.2260; Beyaz Özbey, 2022, s.144; Özçelik Baloğlu, 2023, s.1190). Nitekim bilgisayar, internet, akıllı telefonlar, tablet, kamera, video, vb. teknolojileri içeren (Cabı, 2016, s.1230) bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişim ve değişim bireylerin sosyal ilişkilerini, iletişim şekillerini, toplumsallaşma süreçlerini, yaşam tarzlarını diğer bir ifadeyle gündelik yaşamlarının her alanını etkilemektedir (Hazer, 2020, s.95).

Dijital teknoloji araçlarının bilinçli ve güvenli kullanımı bireylere birçok kolaylık sağlamaktadır (Lupton, 2015, s.3). İletişimden bilgi edinmeye, sağlıktan bankacılık işlemlerine ve gündelik yaşama dair her pratik dijital teknoloji araçları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Sezgin ve Karabacak, 2019, s.2). Zira zaman ve mekânın ortadan kalkmasıyla birlikte bilgiye kolay erişim, bürokratik işlemlerin hızlandırılması, sosyalleşme, vb. pek çok açıdan önemli kazanımlar sağlayan dijital teknoloji araçları her yaş grubunun yaşamında vazgeçilmez bir öneme sahip olmaktadır (Genel, 2018, s.5). Özellikle günümüzde çocuklar yaşamlarının önemli bir kısmını dijital teknoloji araçlarını kullanarak geçirmektedir. Bilgisayar, internet, akıllı telefonlar, çevrim-içi ortamlar, anlık mesajlaşma ortamları, bilgisayar oyunları ve sosyal medya uygulamaları gibi pek çok dijital ve yeni medya araçları çocukların gündelik yaşamlarının merkezini oluşturmaktadır. (Bilgiç, Duman ve Seferoğlu, 2011, s.258; Hazer, 2020, s.95). Dolayısıyla çocukların dünyası da dijital teknolojinin etkisiyle hızla değişime uğramaktadır (UNICEF, 2017, s.3).

Dijital araçlar sadece bir eğlence aracı değildir. Dijital teknoloji kullanımı çocukları bilişsel, psikolojik ve sosyal gelişimleri bakımından güçlendiren, öğrenme sürecinde onları geliştiren ve dönüştüren bir kanal görevi görmektedir (Choy, Lau & Wu, 2024, s.22148). Örneğin dijital teknolojinin kullanımının çocuklar üzerinde “akademik başarının artması, öz yeterlilikteki artış, bilgi edinme, sosyalleşme, yeni arkadaşlar edinme, duygusal sosyal becerilerin geliştirilmesi” gibi olumlu yansımaları bulunmaktadır (Wahyuningrum, Suryanto & Suminar, 2020, s.227). Bununla birlikte dijital teknoloji kullanımının çocuklar üzerinde olumlu yansımaları olduğu kadar olumsuz yansımaları da bulunmaktadır. (Mustafaoğlu, Zirek, Yasacı ve Razak Özdinçler, 2018, s.18). Zira zamanlarının önemli bir bölümünü çevrimiçi etkinliklere ayıran çocuklar, bu süreçte “kimlik hırsızlığı, yabancılar tarafından taciz, çevrimiçi ortamda kişisel bilgilerin kasıtsız olarak ifşa edilmesi, vb” mahremiyet alanlarını ve kişisel güvenliklerini olumsuz etkileyecek çok çeşitli risklerle karşı karşıya kalabilmektedirler (Bani’c & Orehova’cki, 2024, s.1-2). Ayrıca aşırı dijital teknoloji kullanımının çocukların yaşamları üzerinde, “akademik başarısızlık, sosyal izolasyon, anksiyete, depresyon ve yalnızlık, siber zorbalık, suç işleme eğilimi (Wahyuningrum et al., 2020, s.228), obezite, görme bozukluğu, uyku bozuklukları, dikkat eksikliği, öğrenme bozukluğu, yeme bozukluğu, vb.” olumsuz yansımaları bulunmaktadır (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s.2253; Choy et al., 2024, s.22149). Ancak çocuklar dijital teknoloji kullanımının yaşamları üzerindeki birçok olumsuz yansımaları bilmemekte, aşırı, yoğun ve bilinçsiz kullanımın yol açtığı riskler hakkında bilgi sahibi olmamaktadırlar. Bu noktada ebeveynler, çocukların dijital teknoloji kullanımında önemli bir role sahip olmaktadır (Wahyuningrum et al., 2020, s.228).

Ebeveyn, “*bireyi biyolojik olarak yetiştirmenin yanı sıra duysal, sosyal ve eğitimsel gelişiminden de sorumlu olan anne, baba ya da aile büyüğü*” olarak tanımlanabilmektedir. Buradan hareketle aile içerisinde ya da toplumsal yaşamda çocukların karşılaştıkları veya bulundukları tüm alanlar ebeveynlere farklı roller yükleyebilmektedir (Kabakçı Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Ferhan Odabaşı, 2013, s. 887). Nitekim bugün çocukların dijital teknolojiyle kuşatılmış bir dünyada büyümesi, ebeveynlerden çocuklarını koruma ve kontrol edebilme açısından dijital dünyaya uyum sağlamaları ve dijital çağa yönelik rolleri yerine getirmesi beklenmektedir (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s.2250). Dolayısıyla çocuklar, doğduğu andan itibaren çevrimiçi bir ortamda büyüdükçe, dijital ebeveynlik konusu giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Syukur, Putra, Ardi, Zahri ve Putri, 2024, s.1).

Dijital ebeveynlik kavramındaki “dijital” kavramıyla “*oyun, eğlence, araştırma, vakit geçirme gibi herhangi bir amaç için kullanılabilen her türlü elektronik araç*” ifade edilmektedir (Yay, 2019, s.12). Buna göre dijital ebeveynlik, çocukların dijital teknoloji araçlarının kullanımından kaynaklanan tehditlerden korunması için hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak dijital araçların kullanımına ilişkin kurallarla ilgili bir ebeveynlik stratejisini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle dijital ebeveynlik, ebeveynlerin çocukların dijital teknoloji kullanımına nasıl dâhil olduklarına (ebeveyn arabuluculuğu),

ebeveynlerin günlük faaliyetlerinde ve ebeveynlik uygulamalarında dijital teknolojiyi nasıl kullandıklarına, ebeveynlik kavramlarını nasıl geliştirdiklerine karşılık gelmektedir (Wahyuningrum et al., 2020, s.227; Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s.2262; Choy et al., 2024, s.22147).

Dijital dünyadaki gelişmeler toplumsal yaşamın her alanını etkilediği gibi aile yaşamını da etkilemektedir. Bilgiye kapsamlı erişim, yenilikçi eğitim araçları ve aile üyeleri arasındaki etkileşimi kolaylaştıran iletişim platformları sayesinde dijital teknoloji, aile yaşamını zenginleştirme konusunda büyük bir potansiyele sahip olmakla birlikte ebeveynlerin yüzleşmesi gereken önemli zorlukları da beraberinde getirmektedir (Syukur, Putra, Ardi, Zahri & Putri, 2024, s.1). Bu süreçte ebeveynlerin rolleriyle birlikte sorumlulukları da değişmektedir (Kabakçı Yurdakul vd., 2013, s. 887). Özellikle dijital dünyadaki riskler ve tehditler aile üyeleri arasında öncelikli olarak çocukları olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla çocukları koruma ve kollamakla sorumlu olan ebeveynlerin de sanal dünyadaki olası risk ve tehditlere karşı rol ve sorumlulukları her geçen gün artmaktadır. Örneğin ebeveynlere “dijital alandaki gelişmeleri takip etme, interneti doğru ve bilinçli kullanabilme, çocuklarına çevrimiçi ortamda rol model olabilme, vb.” yeni roller eklenebilmektedir (Yaman, Dönmez, Kabakçı Yurdakul ve Odabaşı, 2016, s.178).

Ebeveynler, çocuklarının dijital alanda çevrimiçi davranışlarını yönlendirmede önemli bir rol oynamakta ve dijital alanda yasaklama ya da denetim yolu ile çocuklarının çevrimiçi deneyimlerini şekillendirmektedirler (Bani’c & Orehova’cki, 2024, s.4). Yapılan bir çalışmada (Álvarez, Torres, Rodríguez, Padilla & Rodrig, 2013, s.69) ebeveynlerin çocuklarını internet kullanımına ilişkin kararlarında ebeveynin yaşının, çocuğun eğitim durumunun ve internette geçirilen zaman miktarının etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca ebeveynlerin internet kullanımına yönelik çocuklarının çevrimiçi alanda geçirdikleri süreyi kısıtlama eylemlerinde bulunarak daha iyi ve güvenli bir kullanım arayışıyla çocuklarının internet davranışlarını aktif olarak şekillendirmeye çalıştıkları ifade edilmektedir. Başka çalışmada ise (Gür & Türel, 2022) ebeveynlerin, çocuklarının sanal ortamlarda karşılaşabileceği olası riskler ve güvenlik tehditleri konusunda endişeli oldukları ve bu nedenle çocuklarını bilgilendirerek, kontrol ederek ve sınırlandırarak olası risklerden korumak için önlem aldıkları belirtilmektedir. Nitekim mevcut riskleri en aza indirerek çocukların teknolojinin imkânlarından en üst düzeyde yararlanabilmelerini sağlamak oldukça önemlidir. Görüldüğü üzere dijital ebeveynlik davranışları çok yönlü ve karmaşık bir hal alabilmektedir. Özellikle ergenlik çağındaki çocukların teknoloji kullanımının izlenmesi, kural koyma, sınırlama gibi eylemler diğer bir ifadeyle ebeveynlerin rolleri, tutumları ve davranışları çocukların teknoloji kullanımında önemli bir etkiye sahip olmaktadır (Modecki, Goldberg, Wisniewskin & Orben, 2022, s.1675). Bu yüzden ebeveynler çocuklarına, özellikle ilk internet kullanımı deneyimlerinde yol gösterici olma noktasında çeşitli yaklaşımlar sergilemektedirler. Örneğin “otoriter, yetkili, izin veren ve serbest bırakıcı” olmak üzere çeşitli ebeveynlik tarzları bulunmaktadır. Burada otoriter tarzı benimseyen ebeveynler, internet kullanımı ile ilgili konularda çocuklarına katı kurallar koymaktadırlar. (Zhao, Bazarova & Valle, 2023, s.2; Bani’c & Orehova’cki, 2024, s.4). Yapılan bir çalışmada (Brisson-Boivin, 2018, s. 3) dijital medyayı kullanan ebeveynlerin yaklaşık %43’ü “çocuklarının dijital teknolojiyi kullanırken kendi kurallarını uygulayarak onların güvenliklerini sağlamanın kendi görevleri olduğunu”, %49’u ise “internette çocuğunun ne yaptığını kontrol etmesi gerektiğini” belirtmekte ve ebeveynlerin otoriter bir ebeveynlik tarzı sergiledikleri görülmektedir. Yetkili tarzı benimseyen ebeveynler de çocuklarının internet kullanımında zaman sınırlaması gibi pratik önlemler olarak birtakım kurallar belirlemektedirler. İzin veren tarzı benimseyen ebeveynler ise çocuklarıyla hem çatışmadan hem de onların internet kullanımına ilişkin sınırlar koymaktan kaçınmaktadırlar. Buna karşılık serbest bırakıcı tarzı benimseyen ebeveynler ise çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini kontrol etmeye asgari düzeyde müdahil olmaktadır (Zhao et al., 2023, s.2; Bani’c & Orehova’cki, 2024, s.4-5).

Yapılan çalışmalar (Livingstone & Helsper, 2008; Aunola, Stattin & Nurmi, 2000; Rosen, Cheever & Carrier, 2008; Lee, 2012; Lee & Chae, 2012; Özgür, 2016; Li, Lei, & Tian, 2018; Wahyuningrum et al., 2020) çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olan ebeveynlik tarzlarının benzer şekilde çocukların internet kullanımı üzerinde de etkili olduğunu göstermektedir. Bu yüzden ebeveynler hem çocuklarının dijital teknolojinin faydalarından yararlanabilmeleri hem de dijital teknoloji kullanımında karşılaşabilecekleri olumsuz riskleri azaltabilmek için farklı ebeveynlik tarzları uygulamak durumunda kalabilmektedirler. Nitekim çocuklar çevrimiçi alanda “siber zorbalık, tanımadığı kişilerle iletişim kurma ve yaşlarına uygun olmayan içeriklere maruz kalma” gibi potansiyel

veya fiili olarak zararlı davranışlarda bulunabilmektedirler (Symons, Ponnet, Emmery, Walrave & Heirman, 2017, s.401).

Görüldüğü üzere dijitalleşme süreci ebeveynlik rollerini önemli bir değişime uğratmakta, ebeveynlerin çocukları ile iletişim şekilleri ve çocuk yetiştirme tarzları yeniden şekillenmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada dijitalleşme sürecinin ebeveynlik rollerinde meydana getirdiği değişimin ve dönüşümün ele alınması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çalışmada dijitalleşmenin ebeveynlik üzerindeki etkisi üzerinde durularak, anne ve babaların dijitalleşme sürecinde değişen ebeveynlik rollerini nasıl tanımladıkları ve anlamlandırdıkları konularına odaklanılmaya çalışılmaktadır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Deseni

Dijitalleşme sürecinde değişen ebeveynlik rollerini ele almayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bireyin toplumsal yaşamdaki deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını ve bu deneyimlerin farklı toplumsal alanlarda onlar için nasıl bir ilişki örüntüsü oluşturduğunu belirlenmesi açısından nitel araştırma önem taşımaktadır (Kümbetoğlu, 2008, s.43). Bu bağlamda çalışmada dijitalleşmenin ebeveynlik üzerindeki etkisi ve ebeveynlerin dijitalleşmeye yönelik tutumları konuları ele alınmakta, çocuklarının dijital teknoloji kullanımında ebeveynlerinin nasıl bir rolü olduğuna yönelik anlamlandırmaları üzerinden yorumlar yapılmaya çalışılmaktadır. Çalışma için Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 172/13 sayılı ve 30.05.2025 tarihli etik kurul izni alınmıştır.

1.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 7 anne, 7 baba olmak üzere toplam 14 katılımcı ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışmada, katılımcılara amaçlı ve kartopu örnekleme yöntemleri ile ulaşılmıştır. Veri toplama süreci ile çalışmadan elde edilen verilerin analizi eş zamanlı bir şekilde yürütülerek, her görüşme sonrasında elde edilen veriler kodlanarak kategorileştirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Ancak on ikinci görüşmeden itibaren katılımcıların ifadeleri tekrar etmeye başlamış ve yeni bir temanın oluşturulmadığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda yapılan son iki görüşmede de veri analiz sürecinde elde edilen temaların doğrulanması sağlanmış ve on dördüncü görüşme ile birlikte veri doygunluğuna ulaşıldığı değerlendirilmiştir. Bu yüzden çalışma grubu 14 ebeveyn ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmada ebeveynlerin hem anne hem de baba rollerini temsil edecek biçimde farklı sosyo-demografik özelliklere sahip anne-babaların farklı ebeveynlik deneyimlerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Buna göre çalışmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri ele alındığında; kadın katılımcılar 36-45 yaş aralığında; erkek katılımcılar ise 32-44 yaş aralığında bulunmaktadır. Kadın katılımcıların 5'i 2, 2'si ise 1 çocuk sahibidir. Erkek katılımcıların ise 6'sı 2, 1'i 1 çocuk sahibidir. Eğitim durumu bakımından kadın katılımcıların 3'ü lisansüstü, 2'si lisans, 1'i ön lisans, 1'i lise; erkek katılımcıların ise 5'si lisans, 1'i ön lisans, 1'i lise mezunudur. Mesleki durum açısından ele alındığında kadın katılımcılar arasında bankacı, öğretim üyesi, sosyal hizmet uzmanı, ev hanımı ve bilgisayar teknikeri; erkek katılımcılar arasında ise bankacı, bilgisayar mühendisi, işçi, bilgisayar teknikeri yer almaktadır. Katılımcılar kendilerinin gelir durumu bakımından orta düzey gelir durumuna sahip olduklarını belirtmektedirler.

1.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayalı derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşme öncesinde araştırmacı kendini tanıtarak katılımcılara çalışmanın amacı hakkında bilgi vermiş ve onların rızaları doğrultusunda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ile yapılan yüz yüze görüşmeler 25-45 dakika arasında sürmüştür. Kimlik bilgilerinin gizli tutulması amacıyla kadın katılımcılara K1, K2,, K6; erkek katılımcılara ise E1, E2,, E6 şeklinde kod isimler verilmiştir.

1.4. Veri Toplanması Ve Analizi

Çalışmanın verileri önce sistematik bir biçimde betimlenerek, yorumlanmış ve neden sonuç ilişkisi doğrultusunda tartışılarak çalışmanın sonuçlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmadan elde edilen bulgular betimsel bir şekilde analiz edilmeye çalışılmıştır. Betimsel analiz, çalışmada elde edilen verilerin daha önce oluşturulan temalara göre düzenlenmesi, özetlenmesi ve yorumlanmasını sağlayan bir nitel analiz tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224).

Çalışmada katılımcıların dijitalleşme sürecinde değişen ebeveynlik rollerine dair deneyimlerini analiz edebilmek için katılımcı ebeveynlerin anlatılarından hareketle 2 farklı tema belirlenmiştir. Buna göre çalışmada “dijitalleşmenin ebeveynlik üzerindeki etkisi” ile “ebeveynlerin dijitalleşmeye yönelik tutumları” temalarına yer verilmiştir. Belirlenen temalar doğrultusunda veriler kategorize edilerek kodlara ayrılmıştır. Ayrıca katılımcıların anlatıları onların anlam dünyasını yansıtmaları bakımından herhangi bir imla hatası düzeltilmeden birebir alınarak veriler yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Tablo 1. Temaların kapsamı

Temalar	Kategoriler	Kodlar
Dijitalleşmenin Ebeveynlik Üzerindeki Etkisi	Değişen Ebeveynlik Anlayışı ve Rol Algısı	“Bilinçli, anlayışlı, iletişime açık ve paylaşımcı, korku duyduğu için koruyucu, sınır koyucu, daha kuralcı”// “Bilgiye kolay ulaşım, haberleşme, iletişim, güvenlik riski, kontrol güçlüğü, takip etmenin zorluğu”
	Dijital Teknoloji Kullanımında Ebeveyn-Çocuk İlişkisi	“Youtubekids, Youtube, Snapchat, dijital oyunlar // Kısıtlı süre izin verme, erişimi sınırlama, ekran süresi azaltma”
	Dijitalleşmenin Aile İçi İlişkilere Etkisi	“Aile içi iletişimi azaltma, aile bağlarını zayıflatma”
Ebeveynlerin Dijitalleşmeye Yönelik Tutumları	Zaman Yönetimi ve Sınır Koyma	“Google Family Link, takip etme, ekran süresi sınır koyma”
	Dijital Risk	“Endişe duyma, sık sık konuşma, sınır koyma, takip etme”

3.1. Dijitalleşmenin Ebeveynlik Üzerindeki Etkisi

3.1.1. Değişen Ebeveynlik Anlayışı ve Rol Algısı

Çalışmada katılımcılara bugünün ebeveynliği ile sizin anne-babanızın ebeveynliği arasında bir farkın olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların hepsi bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Buna göre kadın katılımcılar; “Ebeveynlik konusunda daha bilinçli ve çocuk gelişimi konusunda daha bilgili olduğumu düşünüyorum.” (K1, 39 Yaşında); “Geleneksel ebeveynlik rollerini çocuğun aktif olmadığı bir sistem olarak görüyorum. Kendi ebeveynliğim çocuğu önceleyen bir ebeveynliktir.” (K2, 41 Yaşında); “Bugünün ebeveynliği daha koruyucu ve aslında sınır koyucu. Korku duyduğum için çocuğumun dışarıda oynamasından evde vakit geçirmesini tercih ediyorum. Ama tabi evde de teknolojinin zararlı etkilerinden onu korumak için sınırlar belirliyorum.” (K3, 40 Yaşında); “Anne-babamız daha geleneksel yapıdaydı. Daha katı kuralları olan ebeveynlerdi. Ben kendimi onlara göre daha modern, iletişime daha açık bir ebeveyn olarak görüyorum.” (K6, 40 Yaşında); “Geleneksele göre daha anlayışlı, iletişime açık ve daha paylaşımcı olduğumu düşünüyorum.” (K7, 42 Yaşında) şeklinde ifade ederken erkek katılımcılar;

“Bugünün ebeveynliği dijitalleşme ve küreselleşmenin etkisiyle daha bilinçli. Kendimi geleneksel ebeveynlikten ziyade gelişim videoları izleyerek şimdiki gençlere uyum sağlamaya çalışan, onların sorunlarını anlamaya odaklı hayata hazırlıyorum.” (E1, 44 Yaşında)

“Kendi anne babama göre daha çok müdahale ediyorum. (E3, 32 Yaşında)

“Evet var. Daha rahat iletişim kurabiliyoruz.” (E4, 42 Yaşında)

“Çocuklar isteklerine göre hareket ediyor.” (E6, 32 Yaşında)

görüşlerine yer vermektedirler.

Katılımcıların dijitalleşme sürecinin ebeveynlik anlayışlarını etkileyip etkilemediği ele alındığında ise kadın katılımcılar;

“Doğru kaynaklardan doğru bilgiye daha hızlı ulaşmamı, kendimi çocuk yetiştirme konusunda geliştirmemi sağlıyor.” (K1, 39 Yaşında)

“Günümüz dünyasında dijitalleşme hayatımızın her anında artarak var olmaya devam edecek. Bizler bu sisteme adapte olduk ancak çocuklarımız direkt olarak bu sisteme doğdular. Dolayısıyla onlar için olağan olan şeyler zaman zaman bizi tedirgin edebiliyor. Teknolojiyle bu kadar iç içe bir zamanda çocuk büyütmenin de farklı zorlukları olabiliyor. Örneğin kızım daha küçük olduğu için onun ekran süresini kontrol etmek, oynadığı oyunların veya izlediği içeriklerin güvenilirliğini takip etmek, vs. dijitalleşmenin olumsuz etkilerinden onu korumak pek çok sorumluluğu da ebeveyn olarak bize yüklüyor.” (K4, 45 Yaşında)

“Dijitalleşme ebeveynlik anlayışımı hem olumlu hem de olumsuz yönde etkiledi. Kontrol mekanizmasının sağlanmasının çok zor olması sebebiyle olumsuz sonuçlar doğurabiliyor.” (K6, 40 Yaşında)

ifadelerini dile getirmektedirler. Buna karşılık erkek katılımcıların bazıları “Dijitalleşme olumlu yönde etkiledi. İzlediğim takibe aldığım psikoloji kanallarının etkisiyle daha etkili çözümler üretebiliyorum.” (E1, 44 Yaşında); “Dijitalleşme bilgiye ulaşma ve kendini geliştirme yönünde faydalı. Bilgiye ulaşmak kolay olduğu için tarzımızda şekillenmeye açık.” (E3, 32 Yaşında) görüşlerine yer vermektedirler. Diğer tüm erkek katılımcılar ise “Etkilemedi. Değişmedi.” ifadelerini kullanmaktadırlar.

Kadın ve erkek ebeveyn katılımcılara “Annelik/babalık rolünüzü yerine getirirken dijital teknoloji size nasıl yardımcı oluyor veya engel teşkil ediyor?” sorusu sorulduğunda hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcılar şu görüşlere yer vermektedir:

“Dijital dünyada pek çok bilgi var. Doğru bilgiye ulaşabilmek bazen zor olabiliyor. Biz yetişkinler için bu daha kolay. Ancak çocukları koruyabilmek ne yazık ki zor. Bu nedenle onları uzak tutmaya çalışıyorum.” (K1, 39 Yaşında)

“Kimi zaman faydası oluyor. Sorularıma cevap buluyorum ya da izlediğim bir içerikle farkındalık yaşıyorum. Ama bazen de yük oluyor. Çünkü ebeveynlik çocukla kurulan özel ve benzersiz bir ilişki. Her ebeveyn aslında kendini ve çocuğunu en iyi tanıyan kişi. O nedenle bazen dış yönlendirmeler olmadan daha doğal, daha içgüdüsel, daha akışta yürütülmeli.” (K3, 40 Yaşında)

“Teknoloji hem bir destek, hem de yük olabiliyor. Bir yandan çocuğumun okul duyurularını daha hızlı takip edebilmemi sağlıyor. Hatta artık dijitalleşme öyle bir boyut kazandı ki yapay zekâya aklımıza takılan her türlü şeyi sorabiliyoruz. Bunlar çok büyük destekler. Ancak diğer yandan zaman zaman dikkat dağıtıcı olabiliyor. Çocuğun ekran karşısında geçirdiği süreyi, içerikleri takip etmek bazen ekstra mesai isteyebiliyor.” (K4, 45 Yaşında)

“Annelik rolümde teknoloji yardımcı bir unsur benim için. Çocuğumun ihtiyaç ve sorularına daha doğru, daha sağlıklı cevaplar verebilmek için teknolojiden yardım alıyorum.” (K6, 40 Yaşında)

“Dijital teknoloji bir destek, iletişimi güçlendiriyor.” (E2, 38 Yaşında)

“Çok sık kullanmasakta bir engeli bulunmamakta. Destek aldığımız sayfalar oluyor.” (E3, 32 Yaşında)

“Teknoloji engel olmaktan ziyade bana yardımcı ve destek oluyor.” (E6, 32 Yaşında)

3.1.2. Dijital Teknoloji Kullanımında Ebeveyn-Çocuk İlişkisi

Çalışma kapsamında katılımcılara günlük yaşamlarında dijital teknolojiyi ne sıklıkla ve hangi amaçla kullandıkları sorulduğunda kadın katılımcılar;

“Büyük kısmı iş amaçlı olmakla birlikte yaklaşık 10 saat kullanıyorum. Dijital uygulamalardan faydalaniyorum.” (K1, 39 Yaşında)

“... çalışmalarım sırasında dijital teknolojinin imkânlarından yararlanıyorum. Ebeveyn olarak herhangi bir blog, forum takip etmiyorum, ama instagramda çocuk gelişimi/egitimi açısından yararlı bulduğum hesapları takip ediyorum. (K3, 40 Yaşında)

“Ben işim gereği bilgisayarı çok aktif kullanıyorum. Ancak iş dışında alışverişi de oradan yapıyorum. Bunun dışında iletişim ve sosyal medyayı da kullanıyorum... Ayrıca instagramda çocukla ilgili bazı içerik üreticileri takip ediyorum.” (K4, 45 Yaşında)

“Günlük yaşamımda dijital teknolojiyi sık kullanıyorum. Ebeveyn gruplarını, kitap sayfalarını, eğitimcilerim sosyal medya sayfalarını takip ediyorum.” (K6, 40 Yaşında)

şeklinde cevap verirken erkek katılımcılar;

“Gün içerisinde, ara sıra akşamları ve hafta sonu biraz daha fazla kullanıyorum.” (E2, 38 Yaşında)

“Instagram üzerinden takip edilen birkaç ebeveyn sayfası dışında kullanımımız yok.” (E3, 32 Yaşında)

“7-8 saat iş amaçlı ya da eğlence amaçlı kullanıyorum.” (E5, 42 Yaşında)

görüşlerini dile getirmektedirler.

Katılımcıların çocuklarının dijital medya kullanımı hakkındaki görüşleri ele alındığında kadın katılımcılar; “Denetleyebildiğim dijital medya kanallarını kullanmasına kısıtlı süre ile izin veriyorum.”

(K2, 41 Yaşında); “Sadece Youtube. Ona da sınırlı erişimi var. Yaşı dolayısıyla henüz sosyal medya hesabı yok.” (K3, 40 Yaşında); “Oğlum 18 yaşında olduğu için bu sorulara sadece küçük kızım ile ilgili yanıt vereceğim. Kızım daha çok Youtubekids, Youtube (güvenli içerikler), müzik, TV, gibi dijital medya araçlarını kullanıyor. Dijitalleşme belki bizim gözümüzü (ne yazık ki gördüğümüz olaylardan dolayı) zaman zaman korkutsa da olumlu özelliklerinden faydalanabilmek adına kontrollü bir şekilde çocukların kullanımında da olması gerektiğine inanıyorum.” (K4, 45 Yaşında); “Youtube Kids’in sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Ama çevresel faktörlerden dolayı engel olamıyorum.” (K5, 36 Yaşında); “Çocuğumun kontrol altında olduğum sürece sınırlı süreler içerisinde dijital medya kullanmasına izin veriyorum. Youtube, Gemini kullanmasına, öğrenmek istediği bir konuyu araştırıp bilgi sahibi olması için izin veriyorum.” (K6, 40 Yaşında) ifadelerinde bulunmaktadır. Buna karşılık erkek katılımcılar “Sosyal medya hesabı açmasına karşıyım. Chatgpt kullanmasına ve Youtube izlemesine izin veriyorum.” (E1, 44 Yaşında); “Yaşları itibari ile sosyal medya kullanımı dışında, eğitimlerine yön verecek çocuk programlarını izlemelerine izin veriyoruz. (E3, 32 Yaşında); “Youtube, Snapchat, dijital oyunlar... Kendileri kullanabildiği için izin konusunda anlaşıyoruz.” (E4, 42 Yaşında); “Youtube, Oyun, WhatsApp’ı kullanarak arkadaşlarıyla vakit geçiriyor.” (E5, 42 Yaşında); “Vakit geçirmek için kullanıyor. Oyun, çocuk videoları...” (E6, 32 Yaşında) şeklinde görüşlerini ifade etmektedirler.

Katılımcıların çocuk/çocukları ile birlikte teknoloji kullanıp kullanmadıkları ele alındığında, kadın katılımcıların çoğu “Evet” cevabını vermekte ve çocuklarıyla birlikte “dijital oyun oynadıklarını ve çocuk dizileri/filmleri izlediklerini” belirtmektedirler. Erkek katılımcılar da benzer ifadelerde bulunmaktadır.

Çalışmada katılımcılara anne ve baba olarak dijital teknoloji kullanımı konusunda yaklaşım farklılıklarının olup olmadığı sorulduğunda kadın katılımcılar, “Hayır, olmuyor. Eşimle aynı görüşteyiz. Çocuklarımızı mümkün oldukça dijital dünyadan uzak tutmaya çalışıyoruz. En azından doğru ve yanlış ayırt edebilecekleri, iyi ve kötüyü anlayabilecekleri yaşa ve bilgi birikimine ulaşana kadar uzak tutmak istiyoruz.” (K1, 39 Yaşında); “Bu konuda hemfikiriz.” (K4, 45 Yaşında); “Evet, zaman zaman oluyor. Ortak bir nokta bulmaya çalışıyoruz. En çok yaşadığımız farklılık izlediği filmlerin içerikleri konusunda oluyor.” (K5, 36 Yaşında); “Anne-baba olarak yaklaşım farklılığı yaşamıyoruz.” (K6, 40 Yaşında); “Olabiliyor. Ben süreli, hatta dijitalden olabildiğince uzak tutmaya çalışıyorum.” (K7, 42 Yaşında) şeklinde görüşlerini ifade etmektedirler. Erkek katılımcılar ise “Oluyor. Süre kısıtlamalarında sorun yaşıyoruz.” (E2, 38 Yaşında); “Anne ve baba olarak ortak kararımız çocukların ekran sürelerini azaltmak yönünde olduğu için yaklaşım farklılıklarımız yok.” E3, 32 Yaşında) şeklinde ifadelerde bulunmaktadır.

3.1.3. Dijitalleşmenin Aile İçi İlişkilere Etkisi

Çalışma kapsamında katılımcıların dijital teknoloji ürünlerinin kullanımının aile içi iletişimlerini nasıl etkilediği ele alındığında hem kadın hem de erkek katılımcılar benzer görüşlerde bulunmaktadır.

“Tabiki olumsuz etkiliyor. Evde bir sessizlik, iletişimsizlik durumu ortaya çıkıyor. Bu kullanımlar kararında olduğunda bir sıkıntı yok. Ancak aksi durumda uzun vadede duygusal sorunların da yaşanmasına neden olabilir.” (K4, 45 Yaşında)

“Evde dijital cihazların kullanımı kesinlikle aile içi iletişimi azaltıyor. Anne baba olarak da kendi dijital cihazlarımızın kullanımını sınırlamakta zorlandığımız oluyor.” (K6, 40 Yaşında)

“Olumsuz etkiliyor. İletişimi azaltıyor.” (E2, 38 Yaşında)

“Dijital cihazların aile içi iletişimi olumsuz etkilediğini düşünüyorum.” (E3, 32 Yaşında)

Katılımcılara dijital medya araçlarının aile bağlarına nasıl etkisi olduğu yönünde görüşleri sorulduğunda ise kadın katılımcılar, “Bence zayıflatıyor. En basitinden ailecek geçirilecek zaman diliminde gelen bir bildirim bile herkesin andan çıkmasına, dikkatinin dağılmasına neden olabiliyor.” (K4, 45 Yaşında); “Zayıflatıyor. Ailecek vakit geçirdiğimiz zamanlarda uzak durmaya çalışıyoruz.” (K5, 36 Yaşında); “Dijital medya aile bağlarını zayıflatıyor. Ancak ailecek zaman geçirirken amacına uygun kullanıldığı sürece dijital araçları kullanmada sakınca görmüyorum.” (K6, 40 Yaşında); görüşlerine yer verirken erkek katılımcıların hepsi dijital medya araçlarının aile bağlarını zayıflatıldığını dile getirmektedirler. Hatta bazı katılımcılar “Zayıflatıyor. Ancak zaman zaman da güçlendiriyor. Ortak vakit geçirmemizi sağlıyor.” (E2, 38 Yaşında); “Zayıflatıyor. Ailecek geçirilecek zamanı olumsuz etkiliyor.” (E3, 32 Yaşında) şeklinde ifadelerde bulunmaktadır.

3.2. Ebeveynlerin Dijitalleşmeye Yönelik Tutumları

3.2.1. Zaman Yönetimi Ve Sınır Koyma

Çalışma kapsamında ebeveyn katılımcıların çoğu “Çocuğumun sosyal medya kullanımı konusu değildir.” (K2, 41 Yaşında); “Sosyal medya kullanmasına izin vermiyorum.” (E1, 44 Yaşında) şeklinde benzer ifadelerle çocuklarının sosyal medyayı kullanmadıklarını dile getirmektedirler. Bununla birlikte katılımcılar çocuklarının dijital teknoloji araçlarını kullandıklarını ve ekran süresini sınırlamak için bazı dijital denetim araçlarını kullandıklarını belirtmektedirler. Buna göre kadın katılımcılar;

“Evet, ebeveyn kontrol uygulaması kullanıyorum. Bir uygulama üzerinden girdiği internet sayfaları, indirdiği uygulamalar ve süresi üzerinde denetleme yapıyorum.” (K2, 41 Yaşında)

“Google Family Link kullanıyoruz. Tablete kurduğumuz, uygulama ile hem ekran süresini biz belirliyoruz, hem de indirdiği oyunları ya da izlediği içerikleri takip edebiliyoruz.” (K3, 40 Yaşında)

“Ekran süresi için tableten süre ayarlaması yapıyorum. Bunun için denetim araçları kullanmadım. Süre ayarlaması yaptıktan sonra alarm çalıyor. Eğer süreyi uzatmamı isterse ve gün içinde yapması gereken fiziksel aktiviteleri yapmışsa süreyi ortak kararlar bir miktar daha uzatabiliyoruz.” (K4, 45 Yaşında)

“Ekran süresini sınırlamak için Google Family Link uygulamasını kullanıyorum. Bu sayede ekran süresini takip ediyorum. Kullanmasını istemediğim uygulamaları sınırlandırıyorum.” (K6, 40 Yaşında)

ifadelerinde bulunmaktadır. Buna karşılık erkek katılımcılar, “Süre dolduğunda kapatmalarını istiyoruz. Denetim aracı kullanmıyoruz.” (E2, 38 yaşında); “Sınırlıyoruz.” (E4, 42 Yaşında); “Google Family Link kullanıyoruz.” (E6, 32 Yaşında) görüşlerini belirtmektedirler. Buna göre kadın ve erkek katılımcıların çoğunluğu “Family Link” uygulaması üzerinden çocuklarının girdiği internet sayfaları, indirdiği uygulamalar ve süresi üzerinde denetleme yapabildiklerini belirtmektedirler.

3.2.2. Dijital Risk

Katılımcıların çocuklarının dijital ortamda karşılaşabilecekleri riskler hakkında ne düşündükleri ve bu risklere karşı önlem alıp almadıkları sorulduğunda kadın katılımcılar;

“Olabilirdi izlediği içerikleri ya da oynadığı oyunları takip etmeye, tehlikeli bir durum fark edersem sınır getirmeye çalışıyorum.” (K3, 40 Yaşında)

“Sık sık konuşuyorum. Özellikle dijital oyunların tehlikelerinden ve tanımadığı hiç kimseyle iletişim kurmaması gerektiğinden bahsediyorum. Sadece arkadaşlarıyla oynayabileceğini ve konuşabileceğini söylüyorum.” (K4, 45 Yaşında)

“Çocuğumun dijital ortamda karşılaşabileceği tehlikeler ve risklerin takibinin zor olması nedeniyle endişe duyuyorum. Bunun için indirdiği uygulamaları inceliyorum, yaşına uygun olmayan oyunları oynamasına izin vermiyorum.” (K6, 40 Yaşında)

şeklinde görüşlerini dile getirirken erkek katılımcılar;

“Risklerin farkındayım. Onlarla sürekli konuşuyorum.” (E1, 44 Yaşında)

“Riskli bulduğum uygulamaları takip ediyorum.” (E5, 42 Yaşında)

“Dijital alan çok riskli. Her türlü kötülük olabilir. Takip ediyorum.” (E7, 43 Yaşında)

ifadelerinde bulunmaktadır.

Katılımcılara siber zorbalık, dijital bağımlılık gibi konuların onları endişelendirip endişelendirmediği sorulduğunda kadın katılımcılar şu şekilde görüşlerini dile getirmektedirler:

“Evet maalesef. Oğlumla siber zorbalık hakkında sık sık konuşuyorum. Örnekler anlatıyorum. Başına böyle bir olay gelirse ne yapması gerektiğini anlatıyorum.” (K3, 40 Yaşında)

“Tabiki her ebeveyni olduğu gibi bu beni de endişelendiren bir konu. Bu konuda yapabildiğim tek şey sürekli konuşarak hatta birlikte oynadığı, izlediği içerikler hakkında konuşmak. Kendisini ifade edebilmesini bu anlamda çok önemsiyorum ki karşılaştığı olumsuzluğu çekinmeden paylaşabilsin. İnşallah hiçbir zaman karşılaşmasınlar.” (K4, 45 Yaşında)

“Dijital bağımlılık endişelendiriyor. Özellikle tatil dönemlerinde artan ekran süreleri bağımlılığı artırıyor. Ekran süresine sınır koyarak başa çıkmaya çalışıyorum.” (K6, 40 Yaşında)

Erkek katılımcılar ise “Endişeliyim ve çocuklarımı bilinçlendiriyorum.” (E1, 44 Yaşında); “Çok endişeleniyorum. Bu yüzden çocuklara uygun olmayan içeriklere sınırlama getiriyorum.” (E4, 42 Yaşında); “Evet endişeleniyorum. Bu yüzden kontrol ediyorum.” (E7, 43 Yaşında) ifadelerinde bulunmaktadır.

Tartışma

Dijital teknolojinin gelişimiyle birlikte, çocukların dijital teknoloji ürünlerini kullanımına ilişkin onlara yol gösterme ve aracılık etme sürecinde ebeveynlere önemli sorumluluklar yüklenmektedir. Bu bağlamda dijitalleşme sürecinde değişen ebeveynlik rollerini ele almayı amaçlayan çalışmada, dijital teknolojinin ebeveynlik üzerindeki etkisinin ve ebeveynlerin dijitalleşmeye yönelik tutumlarının neler olduğunun ele alınması önem taşımaktadır.

Çalışmada 7 kadın ve 7 erkek ebeveyn ile yapılan derinlemesine görüşmelerden hareketle katılımcıların anlatıları ele alındığında dijitalleşme sürecinde kadın ve erkek ebeveynlerin ebeveynlik rollerinin benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Buna göre çalışma kapsamında belirlenen temalar doğrultusunda çalışma verileri değerlendirildiğinde dijital teknolojinin ebeveynlik anlayışını ve rol algısını farklılaştırdığı ve dijital teknoloji ürünlerinin kullanımında ebeveyn ve çocuk ilişkisinin etkili olduğu görülmektedir.

Dijital yeniliklerin içinde doğup, büyüyen ve sosyalleşen çocuklara uyum sağlayabilmek için ebeveynlerin hızla değişen ve dijitalleşen dünyaya ayak uydurmaları gerekmektedir. Çünkü toplumsal yaşamda çocuklarını koruyan, kontrol eden, endişelenen ve merak eden ebeveynler artık dijital alanda onları kontrol etmeye, korumaya çalışmaktadırlar (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s.2248-2249). Buna göre dijital çağda ebeveyn, *“dijital okuryazarlığına sahip, çevrimiçi alandaki risklerin ve tehditlerin farkında olan, çocuğunu bu risklere karşı nasıl koruyacağını bilen; dijital teknolojileri ebeveynlik uygulamalarına entegre edebilen; çocuğunun dijital medya ile etkileşimini düzenleyebilen ve teknolojiideki gelişmeleri takip eden kişi”* olarak tanımlanmaktadır (Fidan ve Seferoğlu, 2020, s.353).

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik etkinliklerinin çeşitli demografik değişkenler aracılığıyla incelenmesi konusunda yapılan bir çalışmada (Yaman, Dönmez, Akbulut, Kabakçı, Çoklar & Güyer, 2019) ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliliklerine ilişkin algılarının belirlenmesinde, onların eğitim durumunun, gelir düzeyinin, mesleki durumunun ve internet kullanım düzeyinin etkili olduğu belirtilmektedir. İlkokul çağındaki çocukların internet kullanımında ortaya çıkan ebeveynlik tarzlarını ele alan bir çalışmada ise (Valcke, Bonte, De Wever & Rots, 2010, s.454) ebeveynlik tarzlarının çocukların internet kullanımında etkili olduğu ifade edilmektedir. Çalışmaya göre ebeveynin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu ve internet kullanım düzeyi, çocukların evde internet kullanımını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu durum çalışma kapsamında ele alındığında katılımcı ebeveynlerin cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve gelir durumu farklı olsa da dijital teknoloji kullanımı konusunda çocuklarının yaş gruplarına göre ebeveynlik tarzlarının birbirine benzediği görülmektedir. Bununla birlikte çalışma verileri doğrultusunda hem kadın hem de erkek katılımcılar dijitalleşme sürecinde bugünün ebeveynliği ile kendi anne-babalarının ebeveynliği arasında bir farkın olduğunu ifade etmektedirler. Buradan hareketle kadın ve erkek katılımcılara nasıl bir farkın olduğu sorulduğunda ise katılımcılar kendilerinin geleneksel zihniyetle yetiştirildiklerini ve sosyalleşme sürecinde ebeveynlerinin de geleneksel ebeveynlik rollerini benimsediklerini belirtmektedirler. Nitekim ebeveynlerin rolleri içinde yaşadıkları toplumun yapısından etkilenmektedir. Zira geleneksel bir toplumsal yapıda aile içerisinde anne çocuk bakımı ve ev işlerinden sorumlu iken, baba ise evin dışında çalışıp evin ekonomik geçimini sağlamakla yükümlüdür (McClain & Brown, 2017, s.334; Belli, Didişen ve Yılmaz, 2021, s.367; Akgöz Aktaş ve Ebeoğlu Duman, 2025, s.221). Buna göre geleneksel ebeveynlik, çocuk yetiştirme sürecinde anne-babalara kültürel olarak aktarılan değerler, normlar ve roller doğrultusunda şekillenen ebeveynlik anlayışıdır. Geleneksel ebeveynlik anlayışında geleneksel aile ilişkileri hâkimdir ve anne baba rolleri toplumsal cinsiyet temelli şekillenmektedir. Dolayısıyla aile içerisinde anne çocuğa bakım veren; baba ise otorite kuran kişi rolündedir. Geleneksel ailede babanın otoritesine ve çocukların itaatine, uyumuna önem verilmektedir (Sunar & Fişek, 2005, s.17-18). Buna karşılık bazı katılımcılar kendi ebeveynliklerini “bilinçli, anlayışlı, iletişime açık ve paylaşımcı” olarak, bazı ebeveynler ise “korku duyduğu için koruyucu, sınır koyucu, daha kuralcı” şeklinde tanımlamaktadırlar. Görüldüğü üzere aslında her iki ebeveynlik anlayışında da katılımcılar kendi ebeveynliğini “çocuğu önceleyen bir ebeveynlik” anlayışı şeklinde tanımlamaktadırlar.

Çalışma kapsamında katılımcıların dijitalleşmenin ebeveynlik anlayışlarını etkileyip etkilemediği ele alındığında erkek ve kadın katılımcılar, dijitalleşmenin ebeveynlik anlayışlarını hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedirler. Katılımcılar dijitalleşmenin “bilgiye kolay ulaşım, kişisel gelişim” bakımından olumlu yönde etkilediğini buna karşılık “güvenlik riski, kontrol güçlüğü, takip etmenin zorluğu” gibi unsurların da olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedirler. Ayrıca katılımcılar ebeveynlik rollerini yerine getirirken teknolojinin “bilgiye kolay ulaşım, haberleşme, iletişim” vb.

yönlere yardımcı olduğunu, buna karşılık “dikkat dağınıklığı, *ekran karşısında geçirdiği süreyi* takip etmekte zorlanma” gibi yönlerden zorlukları olduğunu belirtmektedirler. Yapılan bir çalışmada da (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2011, s.14) çocukların %75’inin dijital teknoloji araçlarını iletişim (sosyal medya uygulamaları, e-posta, anlık mesajlaşma gibi) ve haber okuma/izleme amacıyla kullandıkları görülmektedir. Bir başka çalışmada da (Wang, Bianchi & Raley, 2005, s.1249) çocuklar açısından internet kullanımının bir yandan onların “e-posta gönderip, anlık mesajlaşma, internette alışveriş yapma, müzik dinleme, bilgiye kolay erişim” gibi aktivitelerle uğraşmasını sağlarken; diğer yandan “onları yalnızlaştırdığı, fiziksel hareketsizlik ve obezite gibi sağlık sorunlarını ortaya çıkardığı, uygunsuz içeriklere maruz kaldıkları” belirtilmektedir. Bu durum çocukların çevrimiçi alanda oluşabilecek risklere karşı savunmasız olmasından dolayı ebeveynlerin endişeye kapılmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla ebeveynler genellikle çocuklarının dijital teknoloji araçlarını gözetim altında kullanmasına izin vermekte ve çocukları için daha fazla kısıtlama getirmektedirler (Gür & Türel, 2022, s.6). Çünkü ebeveynlerin dijital teknoloji kullanımı, çocuklarının dijital davranışlarını yansıtmakta ve etkilemektedir (Choy et.al., 2024, s.22150).

Çalışma kapsamında katılımcılar günlük yaşamlarında dijital teknolojiyi sıklıkla ve çoğunlukla “iş, iletişim, eğlence, eğitim” amaçlı kullandıklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımı hakkındaki görüşleri ele alındığında ise kadın katılımcılar “Youtubekids, Youtube, Gemini” gibi uygulamaları kullanmalarına izin verdiklerini dile getirmektedirler. Kadın katılımcılar çocuklarının dijital medya araçlarını kontrollü bir şekilde ve süre kısıtlaması kullanarak, buna karşılık erkek katılımcılar ise çocuklarının “Youtube, Snapchat, dijital oyunlar, vb.” uygulamaları yine süre kısıtlaması ile kullanmalarına izin verdiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca hem kadın hem de erkek katılımcılar çocuk/çocukları ile birlikte dijital teknoloji araçlarını kullandıklarını, çocuklarıyla birlikte “dijital oyun oynadıklarını ve /çocuk dizileri/filmleri izlediklerini” belirtmektedirler. Yapılan bir çalışmada (Çetinkaya ve Sütçü, 2016, s.103-104), ebeveynlerin internet temelli sosyal medya uygulamalarına kısıtlama getirdiği ifade edilmektedir. Ebeveynlerin kısıtlama getirme nedenleri arasında “eğitim-öğretim faaliyetlerinin, sosyal hayatlarının, , aile içi görev ve ilişkilerin ve sağlıklarının olumsuz etkilenmesi, vb.” unsurların yer aldığı görülmektedir. Bir başka çalışmada (Gür & Türel, 2022, s.6) ise sosyal medya kullanımı açısından ebeveynlerin %31’inin çocuklarının sosyal medya hesabı açmasına ya da sosyal medya uygulamalarını ziyaret etmesine izin vermediğini, %42’si ise gözetim altında izin verdiğini ifade etmektedir. Yine çalışma sonuçlarına göre çocuklarının her türlü dijital teknoloji araçlarını kullanmasına izin veren ebeveynlerin ise, çocukları için genellikle 1 saatlik zaman kısıtlaması koyduğu belirtilmektedir. Buna göre teknoloji, günümüz ebeveynlerinin karşı karşıya olduğu birçok zorluktan yalnızca birini temsil etmektedir (Livingstone & Blum-Ross, 2020: 18). Nitekim günümüzde birçok ebeveyn özellikle akıllı telefonların ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşması nedeniyle ebeveynlik görevini yirmi yıl öncesine kıyasla bugün daha zor bulmaktadır. Bu durum günlük yaşamda ebeveynlerin en önemli endişesi haline gelmekte, dijital ve yeni medya araçlarından biri olan sosyal medyanın olumlu ya da olumsuz yönlerinin farkında olan birçok ebeveyn, hem çocukları hem de kendileri için doğru dengeyi bulmakta zorlanmaktadır. Nitekim sosyal medyaya erişim çoğunlukla akıllı telefonlar üzerinden sağlandığından, ebeveynler çocuklarının sosyal medya kullanımına ilişkin kuralları belirleme ve uygulama konusunda, TV gibi geleneksel medyaya kıyasla daha fazla zorlukla karşılaşmaktadırlar (Zhao, Bazarova & Valle, 2023, s.1).

Bilgi ve iletişim teknolojileri, ebeveynlerin ve çocukların yaşama, çalışma, oynama ve iletişim kurma biçimlerini yeniden şekillendirmektedir. Bu dönüşüm sürecinde yer alan zorluklara ve güçlüklerle rağmen, ebeveynler çocuklarının internet kullanımının günlük yaşamın doğal bir parçası olduğuna inanmaya çalışmakla birlikte genellikle çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini biçimlendirmek ve yönlendirmek için çeşitli araçlar kullanmayı gerekli görmektedirler (Kalmus, Sukk & Soo, 2000, s.1027). Yapılan bir çalışmada (UNICEF, 2017, s.3) tüm dünyadaki internet kullanıcılarının yaklaşık üçte birini 18 yaşından küçük çocukların oluşturduğu ifade edilmektedir. Başka bir çalışmada ise (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2011, s.12) Avrupa’da 9-16 yaş arası çocukların yaklaşık %60’ının her gün internete girdiği ve yaklaşık %87’sinin interneti evde kullandığı belirtilmektedir.

Çalışma kapsamında anne ve baba olarak dijital teknoloji kullanımı konusunda yaklaşım farklılıklarının olup olmadığı konusu ele alındığında kadın katılımcıların bazılarının eşleriyle birlikte hem fikir olduklarını bazılarının ise zaman zaman farklı görüşlerde oldukları, buna karşılık erkek katılımcıların çoğunluğunda ise görüş farklılıkları olmadığı görülmektedir. Ancak erkek katılımcıların sadece ikisi “ekran süre kısıtlaması” yönünde görüş ayrılığı yaşadıklarını belirtmektedirler. Katılımcılar

çocuklarının ekran süresini sınırlamak için bazı denetim araçları kullandıklarını dile getirmektedirler. Buna göre katılımcıların çoğunluğu “Family Link” gibi ebeveyn kontrol uygulamasını kullandıklarını belirtmektedirler. Nitekim katılımcılar bu uygulama ile çocuklarının dijital alanda hem ekran süresini belirlemekte hem de onların indirdikleri oyunları ya da izledikleri içerikleri takip edebilmektedirler. Ancak 12-17 yaş arasındaki çocuklara yönelik yapılan bir çalışmada (Livingstone & Helsper, 2008, s.581) çocukların çevrimiçi alanda çeşitli risklerle karşılaştığı ve ebeveynlerin filtreleme ya da izleme yazılımları kullanarak çeşitli teknik kısıtlamalar getirirler bile karşılaşılabilecekleri çevrimiçi riskleri engellemediği belirtilmektedir.

Dijitalleşmenin aile içi ilişkilere nasıl etki ettiği ele alındığında ise kadın ve erkek katılımcıların çoğunluğu dijital teknoloji ürünlerinin kullanımının aile içi iletişimi olumsuz etkilediğini, aile içi iletişimi azalttığını ve aile bağlarını zayıflattığını dile getirmektedirler. Benzer şekilde yapılan bir çalışmada (Mesch, 2006, s.119) internet kullanım sıklığının artmasıyla aile içi iletişimin azaldığı belirtilmektedir. Başka bir çalışmada ise (Plowman, McPake ve Stephen, 2010, s.65) ebeveynler dijital teknoloji araçlarının çocuklarının yaşamlarını ve aile içi ilişkilerini olumsuz etkilediği, teknoloji ürünlerinin çocukların yaratıcılığını engellediği, hareketsiz kalmalarına neden olduğu, obezite riskini arttırdığı, bağımlılık yaptığı ve aile içi iletişimi azalttığı ifade edilmektedir.

Teknolojik gelişmeler, çocukların erken yaşta dijital uygulamalarla etkileşime girmesini her geçen gün arttırmakta ancak özellikle sosyal medya uygulamaları ve çevrimiçi oyunlar onların siber zorbalık gibi durumlara daha fazla maruz kalmasına yol açmaktadır. Zira ebeveynler çocuklarının çevrimiçi alanda karşılaşılabilecekleri risklerden dolayı onların psikolojik gelişimleri ve dijital alandaki güvenlikleri açısından endişe duymaktadırlar (Balcha & Chen, 2025, s.1). Bu durum çalışma kapsamında ele alındığında ebeveynler çocuklarının dijital ortamda risklerle karşılaşılabileceklerini belirtmekte ve bunun için de çocuklarının dijital alanda riskli buldukları uygulamaları takip ettiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca ebeveynler dijital ortamda karşılaşılabileceği tehlikelerin ve risklerin takibinin zor olması nedeniyle endişe duyduklarını, çocuklarının olabildiğince izlediği içerikleri ya da oynadığı oyunları takip etmeye ve sınır getirmeye çalıştıklarını belirtmektedirler. Katılımcılar “siber zorbalık, dijital bağımlılık” gibi konuların onları endişelendirdiğini dile getirmektedirler. Bunun için de ebeveynler çocuklarını “siber zorbalık, dijital bağımlılık” gibi konular hakkında onları bilinçlendirmeye çalıştıklarını, özellikle siber zorbalık ile karşı karşıya kalmaları durumunda ne yapmaları gerektiği konusunda sık sık konuştuklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte dijital bağımlılık konusunda ise katılımcılar çocuklarının ekran süresine sınır koyarak başa çıkmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Yapılan bir çalışmada (UNICEF, 2017, s.7) çocuklar arasında dijital bağımlılığın arttığı, dijital platformların yaygınlaşmasıyla olumsuz içeriklerin ve nefret söyleminin yayılmasının kolaylaştığı, yeni iletişim kanallarının çevrimiçi zorbalık için kullanıldığı belirtilmektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin internet kullanımına aktif olarak aracılık etmesinin diğer bir ifadeyle ebeveynlerin çocuklarıyla internet hakkında konuşması, çevrimiçi olduklarında yanlarında durması veya yanlarında oturması, onları interneti keşfetmeye teşvik etmesi ve çevrimiçi etkinlikleri onlarla paylaşması çevrimiçi alandaki karşılaşılabilecekleri olası riskleri azaltabilmektedir (Duerager & Livingstone, 2012, s.3).

Çalışma kapsamında bütün veriler ele alındığında dijitalleşme sürecinde katılımcıların kendi ebeveynlerinden farklı tarzda ebeveynlik sergiledikleri, dijital teknoloji kullanımında çocuklarına hem yönlendirici hem de koruyucu rolleri üstlendikleri, çocuklarının dijital araçları kullanımında daha çok kontrol edici ve sınırlayıcı davranışları benimsedikleri görülmektedir. Nitekim dijitalleşme sürecinde ebeveynler teknoloji kullanımında çocuklarına dijital alandaki yenilikleri öğretmeye çalışan ve dijital tehlikelere karşı onlara kurallar koyarak, kontrol ederek rol model olmaya çalışmaktadırlar.

Sonuç ve Öneriler

Evde, okulda ya da toplumsal yaşamın her hangi bir alanında yer alan dijital teknoloji araçları çocukların gündelik yaşamlarında da önemli bir yer tutmaktadır (Konca, 2021, s.1). Dijital yeniliklerin içinde doğan, büyüyen ve dijital bir ortamda toplumsallaşan çocukların her geçen gün dijital teknoloji araçları ile etkileşimi arttıkça onların bu teknoloji araçlarını kullanım süreleri de artmaktadır. Bu noktada çocukların hızla değişen ve dijitalleşen dünyaya uyum sağlayabilmeleri için ebeveynlerin yeni sorumluluk ve roller üstlenmesi gerekmektedir (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s.2261).

Dijital çağ, ebeveynlik rollerini genişletmekte ve ebeveynlik pratiklerini değiştirmektedir. Bugün ebeveynlerden, çocuklarının dijital araçları kullanımını konusunda onlara rehberlik etmeleri beklenmektedir. (Aslan ve Zinderen, 2024, s.75). Çünkü dijitalleşen dünyada çocuklar her geçen gün

daha küçük yaşlardan itibaren dijital araçları kullanmakta ve bu süreçte ebeveynlerden, çocuklarının güvende kalmasında, etkili ve bilinçli bir şekilde dijital araçları kullanmasında ve dijital beceriler kazanmasında etkili bir rol üstlenmeleri istenmektedir (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2011, s.34).

Dijital çağın ebeveynleri, bu çağın gerektirdiği teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeye, dijital teknolojinin imkânlarını çocuklarına sunmaya ve sanal dünyada karşılaşılabilecekleri olası risk ve tehlikelere karşı onları korumaya çalışmaktadırlar (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s.2262). Dolayısıyla dijitalleşmeyle birlikte yeni rol ve sorumluluk yüklenen ebeveynlerin farklı ebeveynlik tarzları ortaya çıkabilmektedir.

Sonuç olarak kendi aile büyüklerinden gördükleri, deneyimledikleri ve öğrendikleri şekilde ebeveynlik yapmaya çalışan günümüz anne babaları, dijitalleşmeyle birlikte hem dijital dünyaya uyum sağlamaya, hem gündelik yaşamdaki değişime ayak uydurmaya hem de dijitalleşme sürecinde kendilerine yüklenen yeni rol ve sorumluluklar öncülüğünde çocuk yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Nitekim çocukları toplumsal yaşamda koruma, kollama, güvenliğini sağlama ve geleceğe hazırlama gibi ebeveynlere yüklenen rol ve sorumluluklar, dijital dünyada da çocukları olası risk ve tehditlerden koruma, kontrol etme, güvenliklerini sağlama sorumluluğu onlardan beklenmektedir. Buradan hareketle ebeveynler dijital alanda da çocuklarına rehberlik ederek onlara rol model olması, çocukların dijital alanda dijital araçların nasıl kullanılacağı konusunda onlara yol göstermesi ve öğretici olması gerekmektedir.

Ebeveynlerin dijitalleşme sürecinde kendilerinden beklenen rol ve sorumlulukları yerine getirebilmeleri için ebeveynlere dijital okuryazarlık eğitimi verilmelidir. Çocuklarının çevrimiçi alanda karşılaşılabilecekleri olası riskleri azaltabilmek adına siber zorbalık, dijital bağımlılık gibi konularla baş etme yolları konusunda ebeveynler bilinçlendirilmelidir. Ebeveynler teknolojiyi yakından takip ederek çocukların çevrim içi alanda karşılaşılabilecekleri riskli durumlar konusunda çocuklarıyla sık sık konuşmalı, internet kullanım kuralları belirlemeli ve yaş gruplarına göre ebeveyn denetim araçlarını kullanmalıdırlar. Zira ebeveynler, çocuklarının dijital teknoloji ürünleri ile olan etkileşim düzeylerinin en önemli belirleyicileri arasında yer almaktadır. Çocuklar erken yaşlardan itibaren ebeveynlerini kendilerine rol model almakta ve onları taklit etmeye çalışmaktadırlar. Bu yüzden ebeveynler, çocuklarının dijital teknoloji ürünlerini kullanma biçimlerini değerlendirirken kendi dijital teknolojiyi kullanma biçimlerini de gözden geçirmelidirler. Ayrıca ebeveynler, çocuklarının dijital alanda özellikle de çevrimiçi alanda olası karşılaşılabilecekleri risklere karşı ne yapmaları gerektiği konusunda farkındalıklarını arttırarak, çocukların çevrimiçi alandaki güvenliğini sağlama, çevrimiçi aktivitelerini organize etme ya da kontrol etme konusunda dijital okuryazarlığa sahip olmalıdırlar.

ETİK KURUL İZNİ

Etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Tarih: 30.05.2025

No: 172/13

Kaynakça

- Akgöz Aktaş, G. ve Ebeoğlu Duman, M. (2025). Babaların gözünden baba katılımı ve ebeveynlik rolleri: nitel bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 68, 219-240.
- Aslan, D. ve Zinderen, A. (2024). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik rollerini üstlenme süreçlerinin çocukların bilinçli medya tüketimine yansımaları. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 46, 75-96. <https://doi.org/10.17829/turcom.1489277>
- Álvarez, M., Torres, A., Rodríguez, E., Padilla, S. & Rodrig, M.J. (2013). Attitudes and parenting dimensions in parents' regulation of internet use by primary and secondary school children. *Computers & Education*, 67, 69-78.
- Aunola, K., Stattin, H. & Nurmi, J.E. (2000). Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence*. 23, 205-222.
- Balcha, A. R. & Chen, H. L. (2025). Child-computer interaction dynamics: A systematic review of social media embedded interactive tools and their psychological impacts. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/10447318.2025.2492297>
- Bani'c, L. & Orehova'cki, T. A. (2024). Comparison of parenting strategies in a digital environment: A systematic literature review. *Multimodal Technol. Interact.* 8(32), 1-28. <https://doi.org/10.3390/mti8040032>
- Belli, M., Didişen, N. ve Yılmaz, H. B. (2021). Geçmişten günümüze değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine katkıları. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 366-371. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.806798>
- Beyaz Özbey, İ. (2022). Dijitalleşme, sosyal medya ve risk toplumu. *İMGELEM*, 6 (10): 141-158.
- Bilgiç, G. H., Duman, D. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrim içi ortamların tasarlanmasındaki etkileri. *Akademik Bilişim*, 257-263.
- Brisson-Boivin, K. (2018). The Digital Well-Being Of Canadian Familie, MediaSmarts. Ottawa.
- Cabı, E. (2016). Dijital teknolojiye yönelik tutum ölçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1229-1244.
- Choy, Y. N., Lau, E. Y. H. & Wu, D. (2024). Digital parenting and Its impact on early childhood development: A scoping review. *Education and Information Technologies*, 29 (16), 22147-22187, <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12643-w>
- Çetinkaya, L. ve Sütçü, S.S. (2016). Çocukların Gözüyle Ebeveynlerinin Bilişim Teknolojileri Kullanımlarına Yönelik Kısıtlamaları ve Nedenleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(1): 79-116. <https://doi.org/10.17569/tojq.58102>
- Duerager, A. & Livingstone, S. (2012). How can parents support children's internet safety? *EU Kids Online*, London, UK.
- Fidan, A. ve Seferoğlu, S. S. (2020). Online environments and digital parenting: an investigation of approaches, problems, and recommended solutions. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 352-372. <https://doi.org/10.14686/buefad.664141>
- Genel, M. G. (2018). *İletişim Çağında Dijital Kültür*. Eğitim Yayınevi.
- Gür, D.ve Türel, Y. K. (2022). Parenting in the digital age: Attitudes, controls and limitations regarding children's use of ICT. *Computers & Education*, 183, 104504. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2022.104504>
- Hazer, O. (2020). Yeni Medya ve İletişim Teknolojileri: Ailede Sosyal Etkileşim. *Gençlik ve Dijital Çağ 2020* (Ed. Aylin Görgün Baran, Oya Hazer, M. Serhat Öztürk). Hacettepe Üniversitesi Gençlik Araştırmaları <https://doi.org/10.31123/akil.441825>
- Kabakçı Yurdakul, I., Dönmez, O. Yaman, F. ve Ferhan Odabaşı, H. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.
- Kalmus, V., Sukk, M. & Soo, K. (2000). Towards more active parenting: Trends in parental mediation of children's internet use in European countries. *Children and Society*, 36, 1026-1042. <https://doi.org/10.1111/chso.12553>
- Konca, A. S. (2021). Digital technology usage of young children: Screen time and families. *Early Childhood Education Journal*, 1-12. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01245-7>
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma (4 b.)*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Lee, S. (2012). Parental restrictive mediation of children's internet use : Effective for what and for whom ? *New Media & Society*, 15(4), 466-481. <https://doi.org/10.1177/1461444812452412>

- Lee, S. J. & Chae, Y. G. (2012). Balancing participation and risks in children's internet use: The role of internet literacy and parental mediation. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(5), 257–262. <https://doi.org/10.1089/cyber.2011.0552>
- Li, S., Lei, H. & Tian, L. (2018). A meta-analysis of the relationship between parenting style and internet addiction among mainland Chinese teenagers. *Social Behavior and Personality*, 46(9), 1475–1487. <https://doi.org/10.2224/sbp.7631>
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011) EU Kids Online: final report 2011. *EU Kids Online*, Deliverable D8.3. EU Kids Online Network, London, UK.
- Livingstone, S. & Blum-Ross, A. (2020). Parenting For A Digital Future: How Hopes and Fears About Technology Shape Children's Lives. Oxford University Press.
- Livingstone, S. & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 52(4), 581–599. <https://doi.org/10.1080/08838150802437396>
- Lupton D. (2015). *Digital Sociology*. London: Routledge.
- McClain, L. & Brown, S. L. (2017). The roles of fathers' involvement and coparenting in relationship quality among cohabiting and married parents. *Sex roles*, 76, 334–345.
- Mesch, G. S. (2006). Family relations and the internet: Exploring a family boundaries approach. *The Journal of Family Location*. 6(2):119–138. https://doi.org/10.1207/s15327698jfc0602_2
- Modecki, K. L., Goldberg, R. E., Wisniewski, P. & Orben, A. (2022). What is digital parenting? A systematic review of past measurement and blueprint for the future. *Perspectives on Psychological Science*, 17(6), 1673–1691. <https://doi.org/10.1177/17456916211072458>
- Mustafaoglu, R., Zirek, E., Yasaci, Z. & Razak Özdiñler, A. (2018). The negative effects of digital technology usage on children's development and health. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 13–21. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.5.2.0051>
- Özgür, H. (2016). The relationship between internet parenting styles and internet usage of children and adolescents. *Computers in Human Behavior*, 60, 411–424. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.02.081>
- Özçelik Baloğlu, Ö. (2023). Teknolojik bir dönüşüm olarak dijitalleşme kavramı ve etkileri. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 1189–1210. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1276723>
- Plowman, L., McPake, J. & Stephen, C. (2010). The technologisation of childhood? Young children and technology in the home. *Children & Society*, 24(1), 63–74.
- Rosen, L. D., Cheever, N. A. & Carrier, L. M. (2008). The association of parenting style and child age with parental limit setting and adolescent MySpace behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(6), 459–471. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.07.005>
- Sezgin, A. A. ve Karabacak, Z. İ. (2019). Dijital çağda korku ve keyfin yeni tanımı: Fomo ve jomo. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (49), 1–11.
- Sunar, D. & Fişek, G. O. (2005). Contemporary Turkish families. In U. Gielen & J. Roopnarine (Eds.), *Families in global perspective* (pp. 169–183). Boston, MA: Allyn & Bacon
- Symons, K., Ponnet, K., Emmery, K., Walrave, M. ve Heirman, W. (2017). Parental knowledge of adolescents' online content and contact risks. *Journal of Youth and Adolescence*, 46(2), 401–416. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0599-7>
- Syukur, Y., Putra, A. H., Ardi, Z., Zahri, T. N. & Putri, J. E. (2024). Global perspectives on digital parenting: Challenges and opportunities in improving family well-being. *E3S Web of Conferences*, 568, 04014, 1–8. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202456804014>
- UNICEF (2017). *Dünya Çocuklarının Durumu. Dijital Bir Dünyada Çocuklar*. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B. & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers and Education*, 55(2), 454–464. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.02.009>
- Wahyuningrum, E., Suryanto, S. & Suminar, D. R. (2020). Parenting in digital era: A systematic literature review. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 9(3), 226–258.
- Wang, R., Bianchi, S. M. & Raley, S. B. (2005). Teenagers' internet use and family rules: A research note. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1249–1258.

- Yaman, F., Dönmez, O., Kabakçı Yurdakul, I. & Odabaşı, F. (2016). Dijital dünyanın ailesi: İternETİK aile. *Eğitim Teknolojileri Okumaları*. (Ed. Aytekin İşman, Hatice Ferhan Odabaşı, Buket Akkoyunlu). TOCET The Turkish Online Journal of Educational Technology.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı, I., Çoklar, A. & Güyer, T. (2019). Exploration of parents' digital parenting efficacy through several demographic variables. *Education and Science*, 44, 149–172. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.7897>
- Yay, M. (2019). *Dijital Ebeveynlik*. Yeşilay Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2011), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö. ve Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies - Social*, 15(4), 2245-2265. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43395>
- Zhao, P., Bazarova, N. N. & Valle, N. (2023). Digital parenting divides: the role of parental capital and digital parenting readiness in parental digital mediation. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 28(5), 1-14. <https://doi.org/10.1093/jcmc/zmad032>